
ARTYKUŁY

TOMASZ BŁASZAK

Szczecin

tomaszblas@wp.pl

Sekcja Hotelowa szczecińskiej Służby Bezpieczeństwa i jej działalność na terenie miasta w latach 1973–1990

Słowa kluczowe: historia Polski po 1945 roku, Pomorze Zachodnie, Służba Bezpieczeństwa, hotele

Keywords: History of Poland after 1945, Western Pomerania, Security Service, hotels

Jednym z przejawów działalności szczecińskiej Służby Bezpieczeństwa była kontrola zagranicznego ruchu turystycznego na terenie miasta. Zadanie to powierzono sekcji hotelowej wchodzącej w skład Wydziału „B” Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej, a następnie od 1983 roku. Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych.

Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie o rolę, jaką pełniła Służba Bezpieczeństwa w szczecińskich hotelach. W jaki sposób, realizując swoje zadania, wpływała na ich codzienne funkcjonowanie. Jednocześnie autor poszukuje informacji o sposobie wywiązywania się funkcjonariuszy z powierzonych im zadań. Zwraca uwagę na metody prowadzonych działań, a także trudności w ich realizacji. Istotą artykułu jest także zgłębienie metod i sposobów zdobywania informacji, a także zwrócenie uwagi na materialny dowód istnienia sekcji hotelowej, czyli dokumentację operacyjną wytworzoną w minionym okresie.

Ramy czasowe artykułu zamykają się w latach 1973–1990. Data początkowa związana jest z utworzeniem sekcji hotelowej, a końcowa z likwidacją SB

i podległego jej Wydziału „B”. Zakres terytorialny ogranicza się do Szczecina, na terenie którego funkcjonowały kontrolowane hotele zapewniające noclegi obcokrajowcom.

Przedmiotowe opracowanie powstało na bazie materiałów zgromadzonych w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej oraz Archiwum Państwowego w Szczecinie. W toku kwerendy prowadzonej w archiwum IPN wykorzystano informacje zawarte w aktach spraw obiektowych dotyczących zabezpieczanych hoteli, ale również akt personalnych funkcjonariuszy sekcji. Skorzystano również z akt sprawy obiektowej o kryptonimie „Skandynawia” dotyczącej kontroli ruchu turystycznego z państw skandynawskich. Dodatkowym źródłem była korespondencja i inne materiały dotyczące obcokrajowców, którzy zatrzymywali się w zabezpieczanych hotelach. Kwerenda objęła także akta osób współpracujących ze Służbą Bezpieczeństwa, głównie pracowników hoteli. W Archiwum Państwowym w Szczecinie przydatne okazały się akta Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie, skąd pozyskano informacje o tematyce hotelowej. Ważnym elementem były relacje przekazane autorowi przez byłych funkcjonariuszy sekcji hotelowej szczecińskiej SB. Uzupełnienie stanowi artykuł prasowy dotyczący wpływu SB na sytuację w hotelach „Arkona” i „Continental” oraz wybrane publikacje.

Jednym z wielu zadań realizowanych przez Urzędy Bezpieczeństwa, a następnie Służbę Bezpieczeństwa była kontrola obywateli państw obcych przebywających na terenie kraju, a także ich kontaktów z obywatelami polskimi. Szczególnym momentem, w którym służby takiej kontroli mogły dokonywać, był pobyt cudzoziemców na terenie Polski w miejscach ich czasowego pobytu. Stąd pojawiło się rosnące z czasem zainteresowanie uzyskaniem wpływów i kontroli nad hotelami. Z wyżej wymienionych powodów służby interesowały się w zasadzie tzw. hotelami „orbisowskimi”, które przez wiele lat posiadały monopol na obsługę zagranicznego ruchu turystycznego. Przez długi czas kontrola hoteli odbywała się doraźnie przez różne jednostki Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa¹, aż w końcu doszło do utworzenia odrębnej komórki zajmującej

¹ W Komendzie Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Szczecinie były to: Grupa VII Wydziału II (do 1972 r.), Wydział Kontroli Ruchu Granicznego (w latach 1965–1972) oraz Wydział Paszportów i Dowodów Osobistych (w latach 1972–1973), który przejął z Wydziału Kontroli Ruchu Granicznego rejestrację i inwigilację cudzoziemców przebywających w Polsce, a także opiniowanie wniosków o udzielenie wiz wjazdowych cudzoziemcom. Przejął także ewidencję obywateli PRL przebywających za granicą, cudzoziemców przekraczających granicę PRL wraz ze składnicą akt osobowych cudzoziemców. Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie (dalej: AIPN Sz),

się wyłącznie inwigilacją hoteli, ich gości oraz pracowników. Formalnie powstała ona z dniem 15 listopada 1973 roku² i umiejscowiona została w ramach Wydziału „B” KWMO³. Otrzymała nazwę Sekcja IX, choć stosowano także nieformalne określenie „sekcja hotelowa” lub „sekcja ds. hoteli”. Nowej komórce przyznano 9 etatów, z czego w początkowym okresie obsadzono jedynie 7. Kierownikiem mianowano kapitana Waclawa Hałaburdę, posiadającego wówczas 21 letni staż pracy, w tym na stanowiskach wywiadowcy i kierownika sekcji obserwacyjnej Wydziału „B”. Podlegali mu funkcjonariusze: Wiesław Gibalski, Jan Stachura, Mieczysław Dąbrowski, Roman Morawski, Roman Podemski i Jerzy Szypulski. Wszyscy pracowali wcześniej jako wywiadowcy w sekcjach obserwacyjnych SB w Szczecinie. Również wszyscy, oprócz Jerzego Szypulskiego, ukończyli szkołę obserwacji Biura „B”, a także trzytygodniowe przeszkolenie dotyczące pracy operacyjnej w hotelach⁴.

W kręgu zainteresowania sekcji w pierwszej kolejności znalazło się przedsiębiorstwo „Orbis”, które posiadało w Szczecinie obiekt hotelowy o nazwie „Continental”. Budynek, w którym funkcjonował, znajdował się na rogu ulic 3-go Maja i Partyzantów. Został pozyskany prawdopodobnie w roku 1948 na mocy decyzji Ministerstwa Ziem Odzyskanych. Znajdowało się w nim 69 pokoi dla 110

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie (dalej: WUSW Szczecin), sygn. 495/97, Zarządzenie organizacyjne nr 0100/Org. ministra spraw wewnętrznych z 18 grudnia 1971 r., 23.

² AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 495/99, Rozkaz organizacyjny nr 035/Sz/73 komendanta wojewódzkiego MO w Szczecinie z 29 listopada 1973 r.; Zarządzenie organizacyjne nr 0100/Org. ministra spraw wewnętrznych z 19 listopada 1973 r., 17, 22.

³ Wydział „B” KWMO, a następnie WUSW w Szczecinie pełnił pomocniczą rolę w strukturze SB. Prowadził obserwację cudzoziemców oraz obywateli polskich na zlecenie innych jednostek resortu. Pracownicy wydziału „zbierali” o nich informacje, ustalali m.in. personalia, miejsce pracy, powiązania rodzinne i towarzyskie, a także inne zachowania, które mogły mieć znaczenie dla prowadzonych działań operacyjnych. Identyfikowali i zbierali informacje o osobach odwiedzających „zabezpieczone” obiekty, kontrolowali cudzoziemców i obywateli polskich przebywających na terenie hoteli oraz personel w ramach prowadzonych spraw obiektowych. Rezerwowali pokoje w zabezpieczonych hotelach do celów służbowych, zabezpieczali kontrwywiadowczo teren przed penetracją dyplomatów i cudzoziemców z tzw. „państw kapitalistycznych”. Prowadzili działania wobec pracowników placówek dyplomatycznych, konsularnych oraz cudzoziemców przebywających na terenie województwa. Jednocześnie prowadzone działania dokumentowali za pomocą środków technicznych. AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 474/2, Zakres działania Wydziału „B” WUSW w Szczecinie, k. 2–4; Filip Musiał, *Podręcznik bezpieczeństwa. Teoria pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa w świetle wydawnictw resortowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL (1970–1989)*, wyd. 3 (Kraków–Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, 2018), 190.

⁴ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Informacja dotycząca Sekcji IX Wydziału „B” KWMO w Szczecinie, 12–13.

osób, restauracja oraz kawiarnia⁵. Jednakże już w latach 60. XX wieku rozważano budowę kolejnego obiektu. Wzniesienie późniejszej „Arkony” poprzedzone było naradami w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, a także w Komitecie Wojewódzkim PZPR. W 1965 roku rozważano koncepcje budowy wskazujące na trzy lokalizacje – na ówczesnej ulicy Wielkiej przy moście Długim, przy al. Wyzwolenia i przy ul. Dworcowej⁶. Ostatecznie hotel „Arkona” posadowiony został przy ulicy Panieńskiej 10 w Szczecinie. W 1974 roku posiadał 126 miejsc noclegowych w 90 pokojach zlokalizowanych na 3 piętrach, na parterze zaś mieściła się restauracja, recepcja i gabinet kierownika hotelu. Zatrudniano w nim wówczas około 100 pracowników.

Po utworzeniu sekcji hotelowej funkcjonariusze automatycznie objęli kontrolą oba wymienione obiekty należące do przedsiębiorstwa „Orbis”. Czynili to w ramach prowadzonych spraw obiektowych o kryptonimach „Baza” i „Bulwar”. Zadania Sekcji IX podzielone zostały w taki sposób, że kierownik nadzorował swoich pracowników, utrzymywał kontakt z dyrekcją Przedsiębiorstwa Państwowego „Orbis” oraz posiadał „na kontakcie” tajnych współpracowników⁷. Za kontrolę hotelu „Continental” (obiekt o kryptonimie „Baza”) odpowiadał Wiesław Gibalski, do którego obowiązków należała m.in. praca z tajnymi współpracownikami. Natomiast inspektorzy Roman Podemski i Mieczysław Dąbrowski na zmiany pełnili dyżury w hotelu. W czasie pracy utrzymywali kontakt z personelem i zwracali uwagę na zachowanie gości. Za kontrolę hotelu „Arkona” (obiekt o kryptonimie „Bulwar”) odpowiedzialny był Jerzy Szypulski. Również on pracował z osobowymi źródłami informacji, a inspektorzy Jan Stachura i Roman

⁵ Archiwum Państwowe w Szczecinie (dalej: APS), Wojewódzka Rada Narodowa, Biuro Prezydialne w Szczecinie, sygn. 92, Pismo wicedyrektora Polskiego Biura Podróży „Orbis” z 25 marca 1948 r. do Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie, 5; AIPN Sz 0079/129, Plan operacyjnego zabezpieczenia obiektów „Continental” i „Arkona”, 16.

⁶ APS, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej (dalej: PWRN), sygn. 12204, Pismo Głównego Architekta Miasta z 10 listopada 1964 r. kierowane do GKkFiT, b.p.

⁷ Tajny współpracownik to osoba celowo pozyskana do współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa, wykonująca zadania w zakresie zapobiegania, rozpoznania i wykrywania tzw. „wrogiej” działalności. Tajnego współpracownika pozyskiwano do współpracy m.in. na podstawie materiałów kompromitujących, dowodów przestępczej działalności, dążenia do uzyskania korzyści osobistych czy poczucia obywatelskiej współodpowiedzialności za bezpieczeństwo i porządek publiczny. Najczęściej składał zobowiązanie do współpracy i był wynagradzany za pomoc udzielaną SB. Musiał, *Podręcznik*, 356; Tadeusz Ruzikowski, „Osobowe źródła informacji wydziałów operacyjnych Służby Bezpieczeństwa Komendy Stołecznej MO w latach 1981–1983”, *Aparat represji w Polsce Ludowej 1944–1989* 1 (2006): 329–333.

Morawski pełnili na zmianę dyżury w hotelu. Zakres ich zadań był taki sam jak pracowników w „Continentalu”⁸.

We wskazanych hotelach funkcjonariusze interesowali się cudzoziemcami, pochodzącymi głównie z tzw. państw zachodnich, a także całym zatrudnionym tam personelem. Prowadzone działania miały w znacznej mierze charakter kontrwywiadowczy. Zadaniem funkcjonariuszy było „tropienie” osób mogących prowadzić działania wywiadowcze oraz ich kontaktów z obywatelami polskimi. Funkcjonariusze nastawiali się także na pozyskiwanie wartościowych informacji i dokumentów o charakterze gospodarczym. Jednocześnie kontrolowali nielegalną wymianę środków płatniczych, stręczycielstwo oraz uniemożliwiali wejście do hoteli osobom trudniącym się nierządem. Dopływ informacji wymagał od funkcjonariuszy posiadania oraz prowadzenia ciągłej rozbudowy sieci tajnych współpracowników, kontaktów służbowych⁹ i operacyjnych¹⁰. Ponadto pracownicy sekcji prowadzili przeszukania pokoi hotelowych, przeglądali korespondencję wysyłaną oraz przysyłaną do hotelu¹¹, przeszukiwali bagaże w pokojach i przechowalniach. Obejmowali wybrane osoby obserwacją. Dodatkowo prowadzili rozmowy z personelem hoteli oraz kształtowali politykę kadrową w zakresie obsady poszczególnych stanowisk¹².

W efekcie działań operacyjnych, prowadzonych w hotelach orbisowskich, już w pierwszej połowie 1974 roku pracownicy sekcji uzyskali 165 informacji,

⁸ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Informacja dotycząca Sekcji IX Wydziału „B”, 13–14.

⁹ Kontakt służbowy to kategoria współpracy z SB nawiązywana ze względu na sprawowanie funkcji kierowniczych w zakładach pracy, urzędach, instytucjach i organizacjach. Osoby te udzielały SB informacji z racji sprawowanego stanowiska. Musiał, *Podręcznik*, 343.

¹⁰ Kontakt operacyjny to kategoria współpracy z SB. Utrzymywano ją z osobami, które wyrażały na to zgodę i zapewniały dopływ informacji. Efektem miało być rozpoznawanie, wykrywanie lub zapobieganie działalności uznawanej za wrogą. Od osób będących kontaktami operacyjnymi nie pobierano zobowiązania do współpracy. Jerzy Marcinkowski, „Kontakt operacyjny – przepisy i praktyka”, w: *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. Filip Musiał (Kraków: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego „Societas Vistulana”, 2008), 89–90; Musiał, *Podręcznik*, 343.

¹¹ Perłustracja korespondencji odbywała się przy wsparciu funkcjonariuszy Wydziału „W” KWMO/WUSW w Szczecinie.

¹² AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/128, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem hotelu „Arkona” – kryptonim „Bulwar”, 7–11; AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/129, Plan operacyjnego zabezpieczenia obiektów „Continental” i „Arkona”; Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem obiektu „Baza”, 16–27; Roman Ciepliński, „Operacja Baza w Arkonie i Continentalu. SB w szczecińskich hotelach”, *Kurier Szczeciński*, 31.12.2015, 19.

z czego 129 przekazano dalej jednostkom operacyjnym. Dokonali 4 tajnych przeszukań na zlecenie innych jednostek i 12 z własnej inicjatywy. Wykonali 38 fotokopii dokumentów, ustalili 8 kontaktów. Ponadto ustalili 37 numerów telefonicznych i 6 adresów korespondencji. Stwierdzili 10 faktów domeldowania osób do pokoi zajmowanych przez cudzoziemców, a także zabezpieczyli operacyjnie 4 pobyty dyplomatów¹³.

Bardzo interesująca okazała się informacja, jakiej przed laty udzielić miał jeden z pracowników hotelu „Arkona”, który twierdził, że widział, jak funkcjonariusze SB zabezpieczający hotel salutowali zatrudnionemu tam portierowi. Sytuacja taka rzeczywiście mogła mieć miejsce. W latach 1976–1982 na stanowisku tym pracował były oficer Wydziału „T” KWMO w Szczecinie. Natomiast w końcu lat 80. XX wieku na stanowisku portiera w „Arkonie” zatrudniano byłego funkcjonariusza, który jeszcze kilka lat wcześniej, w stopniu podpułkownika, piastował funkcję zastępcy naczelnika jednego z wydziałów w szczecińskiej SB. Kwerenda przeprowadzona w aktach osobowych potwierdza, że nie były to odosobnione przypadki. Byli funkcjonariusze służby, milicji czy wojskowi byli zatrudniani na stanowiskach portierów¹⁴. Działanie takie było typowe także w innych rejonach kraju¹⁵.

Z upływem lat rola hotelu „Continental” zaczęła maleć z powodu uruchomienia kolejnego obiektu o nazwie „Reda”. Jednakże ze względu na swoje położenie „Continental” nadal odwiedzało wielu cudzoziemców. Dopiero w okresie stanu wojennego ich liczba drastycznie spadła. Ostatecznie „Continental” pełnił funkcję hotelową i administracyjną tylko do trzeciego kwartału 1984 roku. Później część hotelową zlikwidowano, pozostawiając jedynie administrację i kawiarnię. Powodem decyzji było uruchomienie hotelu „Neptun”. Dotychczasowych pracowników hotelu przeniesiono do innych obiektów – do „Neptuna” trafili

¹³ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Informacja dotycząca Sekcji IX Wydziału „B” KWMO w Szczecinie, 13–14.

¹⁴ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0013/291 t. 1, Harmonogram pracy, 30–31; AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0020/1 t. 1, Kartoteka ogólnoinformacyjna KWMO/WUSW w Szczecinie, 692, 774; AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 579/1, Kartoteka funkcjonariuszy WUSW w Szczecinie, 360, 437.

¹⁵ Monika Komanińska, *Pod obserwacją i na podsłuchu. Rzeczowe środki pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa w województwie krakowskim w latach 1945–1990* (Kraków: Wydawnictwo „Dante”, 2014), 182.

wówczas wszyscy tajni współpracownicy, a kontakty operacyjne do „Neptuna” i „Arkony”¹⁶.

Poza wspomnianymi wyżej dwoma hotelami Orbisu SB zamierzała w lipcu 1974 roku objąć kontrolą, w ramach jednej sprawy obiektowej, także hotele miejskie „Piast” i „Gryf”¹⁷. Pierwszy z nich mieścił się w trzypiętrowej kamienicy przy pl. Zwycięstwa 3. Na parterze znajdowała się kawiarnia, natomiast na piętrach budynku usytuowano 155 miejsc noclegowych zlokalizowanych w 75 pokojach. Drugi budynek zlokalizowany był przy ul. Wojska Polskiego 49. Posiadał 142 miejsca noclegowe w 66 pokojach. Znajdowała się w nim także restauracja i kiosk PKO¹⁸. Obiekty prowadzone były od stycznia 1973 roku przez Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Usług Turystycznych „Pomerania”, które powstało m.in. na bazie dawnego Przedsiębiorstwa Państwowego „Miejskie Hotele”. Przedsiębiorstwo „Miejskie Hotele” do czasu likwidacji podlegało Miejskiej Radzie Narodowej w Szczecinie. Utworzone zostało w 1952 roku w wyniku połączenia przedsiębiorstwa Hotel Miejski „Gryf” z pensjonatami „Wielkopolanka”, „Mewa”, „Slavia” i „Pomorski”¹⁹. W 1956 roku w skład przedsiębiorstwa „Miejskie Hotele” w Szczecinie wchodziły Hotele „Gryf”, „Wielkopolanka”, „Pomorski” i „Nadodrzański”, które posiadały łącznie 370 łóżek, mimo tego nie były w stanie zapewnić miejsc noclegowych wszystkim chętnym. Tylko w 1956 roku odmówiono noclegów 5740 osobom²⁰. Sytuacja poprawiła się nieco po oddaniu do użytku hotelu „Piast”, który uruchomiono w latach 60. XX wieku, adaptując przedwojenny budynek²¹.

Niewystarczająca w stosunku do potrzeb liczba miejsc noclegowych była także problemem przedsiębiorstwa „Orbis”. Sytuacja zmusiła kierownictwo do zawarcia umowy z „Miejskimi Hotelami”. Przedmiotem pierwszej umowy, zawartej już w dniu 5 marca 1955 roku, było oddanie do dyspozycji „Orbisu”

¹⁶ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/129, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem obiektu krypt. „Baza”, 96–98.

¹⁷ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Informacja dotycząca Sekcji IX Wydziału „B” KWMO w Szczecinie, 14–15.

¹⁸ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem hoteli miejskich „Gryf”, i „Piast” kryptonim „Żagiel”, 7–9.

¹⁹ APS, PWRN, sygn. 4450, Sprawy organizacyjne Miejskie Hotele 1953, 1–16.

²⁰ APS, PWRN, sygn. 4130, Sprawozdanie roczne zbiorcze o stanie liczebnym urządzeń hoteli w dniu 31 grudnia 1956 r., 12–13.

²¹ APS, PWRN, sygn. 4032, Program rozwoju bazy noclegowej województwa szczecińskiego w latach 1968–1985, 16–20.

6 pokoi w hotelu „Gryf”²², w których czasowo zatrzymywali się obcokrajowcy. Z biegiem lat przedmiotowa współpraca z pewnością uległa rozszerzeniu także na hotel „Piast”. Fakt zatrzymywania się cudzoziemców w tych dwóch miejskich hotelach nie uszedł uwadze SB, dlatego kontrolę hoteli „Gryf” i „Piast” rozpoczęto już we wrześniu 1974 roku, kiedy opracowano plan działań i założono sprawę obiektową o kryptonimie „Żagiel”²³.

28 września 1974 roku Sekcja IX Wydziału „B” przejęła kontrolę nad hotelem „Gryf” od dotychczas zabezpieczającego go Wydziału Paszportów i Dowodów Osobistych KWMO w Szczecinie. Zanotowano wówczas w dokumentach, że kontrola ze strony poprzedniej jednostki była znikoma, a początkowe działania kontrolne Sekcji IX nastrożać miały wielu trudności, ze względu na nieufną postawę personelu wobec SB. W celu „oswojenia” pracowników hotelu funkcjonariusze przeprowadzili z nimi szereg rozmów, które posłużyły do wstępnej selekcji i typowania kandydatów do współpracy²⁴.

Sekcja IX przejęła kontrolę także nad hotelem „Piast” (27 września 1974 r.). Warto podkreślić, że SB nie posiadała wówczas w obiekcie żadnego osobowego źródła informacji. Również tutaj obecność pracowników SB miała zostać przyjęta z rezerwą i nieufnością. Funkcjonariusze niezwłocznie przystąpili do prowadzenia rozmów, które w perspektywie czasu pozwoliły nakłonić część zatrudnionych do współpracy. Głównie był to personel recepcji, służby sprzątające poszczególne piętra oraz personel gastronomiczny²⁵. Kontrolę hoteli miejskich Służba Bezpieczeństwa uzasadniała chęcią inwigilacji cudzoziemców. Warto zaznaczyć, że objęto nią także personel hoteli. Wśród celów stawianych sobie przez SB była kontrola osób kontaktujących się z cudzoziemcami lub prowadzących inną działalność, którą uważano za szkodliwą. Jednocześnie kontrolowano pracowników wpuszczających do obiektów osoby trudniące się nierządem oraz dokonujące nielegalnej wymiany środków płatniczych. Również w tych hotelach

²² W trakcie sezonu turystycznego w 1974 r. Przedsiębiorstwo „Orbis” zarezerwowało w hotelu „Gryf” 40 miejsc noclegowych, które przeznaczono dla obywateli Niemiec Zachodnich i Danii. AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0010/46 t. 3, Notatka inspektora Wydziału Paszportów i Dowodów Osobistych KWMO w Szczecinie z dnia 20 marca 1974 r., 22.

²³ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem hoteli miejskich „Gryf”, i „Piast” kryptonim „Żagiel”, 7–11.

²⁴ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem hotelu „Gryf”, 23–25.

²⁵ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem hotelu miejskiego „Piast”, 26–27.

funkcjonariusze prowadzili rozmowy z pracownikami. Rozpoznawali i selekcjonowali cudzoziemców na zlecenie innych jednostek. Prowadzili tajne przeszukiwania pokoi hotelowych, pozostawionych bagaży, a także wykonywali fotografie ważniejszych dokumentów, notatek, a także paszportów²⁶.

W latach 1975–1977 działania operacyjne Sekcji IX skupiały się na rozbudowie sieci współpracowników. Do trudności w tym zakresie zaliczano głównie częstą rotację pracowników, a także liczne powiązania kelnerów hotelu „Piaś” z cinkciarzami i prostytutkami. Dodatkowo w 1976 roku zanotowano wyraźny spadek ilości cudzoziemców zamieszkujących hotele miejskie, miało to bezpośredni związek z oddaniem do użytku nowo wybudowanego hotelu „Reda”. Od tego czasu większa ilość cudzoziemców przebywała w „Gryfie” i „Piaście” jedynie w miesiącach letnich, ewentualnie w czasie zjazdów, sympozjów czy imprez sportowych²⁷.

Oprócz kontroli cudzoziemców, SB wpływała na politykę kadrową w hotelach, starała się kontrolować nielegalny handel dewizami i środkami płatniczymi, a także wspólnie z Wydziałem Kryminalnym przeciwdziałać nierządowi. W przypadku hotelu „Gryf” już w 1978 roku wskazywano na obecność cinkciarzy mających swój punkt w pobliskim barze „TO TU” lub w barze kawowym w piwnicznej części hotelu. W celu kontrolowania tej sytuacji ustawiono punkty obserwacyjne w letnim ogródku kawiarnianym, przy wyjściu z hotelu, a także prowadzono obserwację z mieszkania jednego z funkcjonariuszy²⁸. Również koło hotelu „Piaś” wskazywano na obecność osób trudniących się nielegalną wówczas wymianą walut oraz kobiet tzw. „lekkich obyczajów”²⁹. Najwięcej informacji o sytuacji w hotelach miejskich funkcjonariusze „czerpali” od zatrudnionych tam osobowych źródeł informacji. Odbieranie donosów i meldunków odbywało się w mieszkaniu konspiracyjnym³⁰ o kryptonimie „Beta” lub pokoju gościnnym

²⁶ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem hoteli miejskich „Gryf”, i „Piaś” kryptonim „Żagiel”, 10–11.

²⁷ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem obiektu kryptonim „Żagiel”, 33–43.

²⁸ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Ramowy plan podejmowania i prowadzenia tajnej obserwacji za figurantami i kontaktami zamieszkującymi w hotelu „Gryf”, 23.

²⁹ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Ramowy plan podejmowania i prowadzenia tajnej obserwacji za figurantami i kontaktami zamieszkującymi czasowo w hotelu „Piaś”, 31.

³⁰ Mieszkanie konspiracyjne było własnością resortu i służyło wyłącznie do celów operacyjnych. Głównie do potajemnych spotkań funkcjonariuszy z najcenniejszymi współpracownikami SB, ale również jako pomieszczenie służbowe jednostek zajmujących się obserwacją. Łukasz Kamiński, „Lingua securitatis”, *Pamięć i Sprawiedliwość* 1 (2003): 212.

hotelu „Portowiec”³¹. Na przełomie lat 70. i 80. XX wieku SB planowała założenie lokalu kontaktowego³², ponieważ jedyne mieszkanie konspiracyjne było mocno obciążone, co narażało je na dekonspirację³³. W 1981 roku sekcja korzystała z informacji pozyskiwanych od pracowników hoteli, właściciela taksówki oraz pracownika Baru „Bolko”. Z osobami tymi spotykano się w założonych już lokalach kontaktowych o kryptonimach „Beta”, „Dana” i „Tor”.

Jednocześnie w roku 1979 roku funkcjonariusze sekcji przeprowadzili szereg rozmów z najcenniejszymi źródłami informacji. Celem było przeniesienie ich w przyszłości z hoteli miejskich do budowanego wówczas hotelu „Neptun” lub innych prowadzonych przez przedsiębiorstwo „Orbis”. Po uruchomieniu hotelu „Neptun” kontrola „Piasta” i „Gryfa” przekazana została milicji, ponieważ cudzoziemcy zatrzymywali się w nich najczęściej w okresie letnim i przyjeżdżali na krótkie, jednodniowe lub dwudniowe, pobyty. W takiej sytuacji SB wystarczała doraźna kontrola tych obiektów³⁴. W latach 80. XX wieku, pomimo ograniczenia kontroli, jej cele nie uległy zmianie. W 1984 roku SB określała istnienie problemu związanego z przebywaniem w hotelach „Piast” i „Gryf” osób trudniących się nielegalnym handlem walutą, prostytutką itp., jako niewielki. Jednakże postanowiono go nadal zwalczać, głównie poprzez rozpoznanie powiązań tych osób z personelem obiektów. W swoich działaniach sekcja hotelowa kontynuowała współpracę z innymi jednostkami WUSW, głównie z Wydziałem Kryminalnym. Działania podejmowała głównie w okresach pobytu osób z tzw. krajów kapitalistycznych, a także w porach wieczornych w czasie trwania dyskotek, polegało to na legitymowaniu i usuwaniu z hoteli miejskich osób niepożądanych³⁵.

Kolejnym trzecim już obiektem „orbisowskim”, nad którym „opiekę” przejęła sekcja, była „Reda”. Hotel został wybudowany przy ulicy Cukrowej i oddany do użytku 6 kwietnia 1976 roku – działalność rozpoczął 6 dni później. Posiadał

³¹ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem obiektu kryptonim „Żagiel” w 1978 r., 62.

³² Lokal kontaktowy to mieszkanie lub pomieszczenie wynajmowane przez SB, służące celom operacyjnym. Wykorzystywane niemal wyłącznie do potajemnych spotkań funkcjonariuszy ze współpracownikami. Kamiński, „Lingua”, 212; Musiał, *Podręcznik*, 343.

³³ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem obiektu kryptonim „Żagiel” w 1980 r., 70–75.

³⁴ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem obiektu kryptonim „Żagiel” w 1978, 1980 r., 65, 70–75.

³⁵ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/132, Plan zabezpieczenia obiektu kryptonim „Żagiel” w ramach działań kryptonim „Korynt”, 113–115.

308 miejsc hotelowych w 154 pokojach rozmieszczonych na parterze oraz dwóch piętrach. W hotelu znajdowała się restauracja na 110 miejsc, bar, klub i dyskoteka³⁶. Obiekt został zbudowany z myślą o tzw. turystach dewizowych³⁷, jego kierownikiem został Mieczysław Krzymowski, dotychczasowy dyrektor Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Usług Turystycznych „Pomerania” w Szczecinie. Natomiast kontrola hotelu prowadzona była w okresie od 1976 do 1990 roku w ramach sprawy obiektowej o kryptonimie „Przystań”.

Jeszcze przed otwarciem obiektu SB zabiegała o jego zabezpieczenie. W tym celu wytypowała do pracy 6 dotychczasowych pracowników hoteli „Continental” i „Arkona”, którzy już z nią współpracowali. Poza nimi i kierownictwem resztę personelu stanowić miały osoby młode, zaczynające dopiero pracę w hotelarstwie. W tej sytuacji SB niezwłocznie przystąpiła do ich rozpoznania. Celem było pozyskanie części nowych osób do współpracy. W pierwszej kolejności położono nacisk na pozyskanie pracowników recepcji, jako mających bezpośredni kontakt z cudzoziemcami³⁸. Z dokumentów SB wynika, że już w lipcu 1976 roku pracownik sekcji hotelowej pozyskał od kierownika obiektu tzw. klucz uniwersalny, który umożliwiał otwarcie większości pomieszczeń w hotelu. Jednocześnie funkcjonariusz pozyskał do celów operacyjnych pokój o numerze 111. Z dokumentów archiwalnych wynika także, że tuż po otwarciu „Redy” pojawił się problem z osobami określanymi mianem „marginesu społecznego”. Już w 1976 roku miano grozić kierownikowi hotelu śmiercią za uniemożliwianie wejścia do obiektu. Chodziło tu głównie o grupę cinkciarzy³⁹.

Od samego otwarcia „Redy” kontrolą objęto cudzoziemców i personel obiektu. W pierwszym roku funkcjonowania występowała spora rotacja wśród pracowników, co znacznie utrudniało SB prowadzenie działań operacyjnych. Podobnie jak w innych hotelach, nacisk położono na kontrolę wybranych grup obcokrajowców, chodziło tu głównie o dyplomatów, policjantów, wojskowych,

³⁶ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/130, Plan operacyjnych przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem hotelu „Reda” kryptonim „Przystań” na okres od 1 września do 31 grudnia 1976 r., 4–9.

³⁷ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0011/2116 t. 1, Notatka urzędowa inspektora Wydziału Prewencji KMMO w Szczecinie z dnia 31 sierpnia 1976 r., 106.

³⁸ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/130, Plan pracy operacyjnej na 1976 r. dotyczący zabezpieczenia hotelu „Orbis Reda”, 17–18.

³⁹ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0010/2921, Notatka służbowa z dnia 10 sierpnia 1976 r. z przeprowadzonej rozmowy z kandydatem na tajnego współpracownika, b.p.

dziennikarzy oraz osoby „na pobycie służbowym”⁴⁰. Większość cudzoziemców mieszkających w hotelu zarówno na początku, jak i w latach późniejszych stanowiły zorganizowane grupy turystyczne, szczególnie z Niemiec Zachodnich i Szwecji⁴¹.

Działania SB charakteryzowały się także wzmocnionym naciskiem na eliminację z hotelu i jego okolic osób trudniących się nielegalną wymianą pieniędzy czy prostytutką. Oczywiście w całym okresie prowadzono kontrolę wyselekcjonowanych cudzoziemców poprzez ich obserwację, tajne przeszukania zajmowanych przez nich pokoi, bagaży czy uzyskiwanie informacji od pracowników hoteli. W tym też celu SB dbała o systematyczny dopływ informacji, a więc pozyskiwanie i prowadzenie informatorów wywodzących się głównie z personelu hotelowego. Spotkania ze źródłami informacji odbywały się w kilku lokalach kontaktowych⁴², mieszkaniu konspiracyjnym⁴³, ale również w pokojach służbowych hoteli „Reda”, „Piast” i „Gryf”⁴⁴.

Należy wspomnieć, że na potrzeby prowadzonych działań operacyjnych funkcjonariusze posiadali w hotelu wydzielony pokój o nr 200, w którym zlokalizowano punkt sygnalizacyjny⁴⁵. W praktyce polegało to na tym, że inspektor Sekcji IX, na podstawie przygotowanych wcześniej tzw. dokumentów legalizacyjnych⁴⁶,

⁴⁰ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/130, Plan operacyjnych przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia obiektu kryptonim „Przystań” na rok 1977, 19–24.

⁴¹ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/130, Plan operacyjnych przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia obiektu kryptonim „Przystań” na rok 1978, 2528.

⁴² Były to obiekty o kryptonimach „Klub”, „Skarpa”, „Oaza” (od 1980 r.), „Wars” (od 1982 r.) i „Tor” (w latach 80. XX w.) AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/130, Plan operacyjnych przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia obiektu kryptonim „Przystań” na lata 1980–1981; 1983, 40–49, 52–55.

⁴³ Obiekt o kryptonimie „Beta”. AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/130, Plan operacyjnych przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia obiektu kryptonim „Przystań” na rok 1980–1981, 40–49.

⁴⁴ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/130, Plan operacyjnych przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia obiektu kryptonim „Przystań” na rok 1986, 1987, 69–76.

⁴⁵ Punkt sygnalizacyjny był miejscem, w którym funkcjonariusze mogli się ukryć, z którego prowadzili obserwację i informowali wywiadowców Wydziału „B” o pojawieniu się osoby pozostającej w zainteresowaniu operacyjnym SB. Anna Badura, „«Niewidzialni». «Tajna obserwacja» w pracy katowickich służb specjalnych”, *CzasyPismo* 1 (2021): 85–86; Musiał, *Podręcznik*, 350.

⁴⁶ Dokumenty legalizacyjne były fałszywymi dowodami tożsamości wytworzonymi przez pion techniki SB. Miały one na celu ukrycie prawdziwej tożsamości funkcjonariusza. Umożliwiały m.in. legitymowanie się i meldowanie w hotelach. Badura, „Niewidzialni”, 81; Musiał, *Podręcznik*, 188–189.

meldował się w tym pokoju, tak jak każdy inny gość⁴⁷. Warto wspomnieć także o fakcie zabezpieczenia części pokoi urządzeniami technicznymi, które umożliwiały rejestrowanie dźwięku lub obrazu. Umieszczanie w nich wyselekcjonowanych gości realizowane było przy pomocy personelu współpracującego ze SB.

Ostatnim i jednocześnie najkrócej zabezpieczonym hotelem „orbisowskim” był „Neptun”. Zaplanowano w nim 569 miejsc noclegowych w 8 apartamentach, 98 pokojach jednoosobowych i 185 pokojach dwuosobowych. Obiekt wyposażono w restaurację, kawiarnię, bar i klub nocny. Funkcjonować tam miał również kiosk Pewex, *room service*, zakład fryzjerski, kiosk „Ruchu”, kwaciarnia i cukiernia. Docelowo zatrudnienie znaleźć w nim miały 292 osoby. Wśród głównych, przewidywanych tuż przed otwarciem, problemów SB wskazywała, że hotel po oddaniu do użytku przejmie większość obsługi ruchu turystycznego zarówno osób z tzw. krajów kapitalistycznych, jak i obywateli polskich. Zdecydować o tym miała lokalizacja w centrum miasta i wysoki jak na owe czasy standard i zaplecze gastronomiczne. Do wad takiego rozwiązania zaliczano bardzo duże prawdopodobieństwo pojawienia się osób, które będą chciały wykorzystać pobyt cudzoziemców w „Neptunie” w celu m.in. wzbogacenia się. Głównie chodziło o nielegalną wówczas wymianę walut, prostytucję, nielegalny handel towarami przywozonymi z zagranicy, przywożenie i wywożenie waluty obcej i przedmiotów objętych zakazem. SB przypuszczała, że osoby z „marginesu” będą próbowały nawiązać kontakty, a nawet współpracować z personelem hotelu. Według SB głównymi punktami zagrożenia miały się stać kawiarnia, restauracja, hol przy barze aperitif, a w szczególności klub nocny. W celu zwalczania przewidywanych problemów sekcja hotelowa zamierzała ściśle współpracować z Wydziałem Kryminalnym WUSW, Rejonowym Urzędem Spraw Wewnętrznych, Wydziałem do walki z Przesłęstwami Gospodarczymi oraz Komisariatem MO, w tym głównie w ramach prowadzonej sprawy o kryptonimie „Korynt”⁴⁸.

Już we wrześniu 1984 roku w związku z planowanym otwarciem hotelu, SB przystąpiła do jego zabezpieczania w ramach sprawy o kryptonimie „Port”. Celem zabezpieczenia, tak jak w innych hotelach, była kontrola pobytu cudzoziemców w Szczecinie. Ponadto nastawiano się na ujawnianie osób poszukiwanych, trudniących się nielegalną wymianą walut, stręczycielstwem, prostytucją. Kontrolą

⁴⁷ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/130, Plan operacyjnych przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia obiektu kryptonim „Przystań” na rok 1978, 25–28.

⁴⁸ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131, Plan operacyjnych przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia obiektu kryptonim „Port”, 33–37.

zamierzano objąć także cały personel hotelu. W wyniku specjalnych działań SB spowodowała przejście do „Neptuna” 62 osób (w tym 28 z nią współpracujących) zatrudnionych dotychczas w hotelach „Reda”, „Arkona” i „Continental”. Z uwagi na fakt, że Sekcja IX Wydziału „B” określała liczbę 28 współpracowników jako niewystarczającą, planowano pozyskanie dodatkowych 25 osób, a w dalszej perspektywie kolejnych⁴⁹.

Poza dopływem informacji od pracowników hotelu SB dokonywała tajnych przeszukań bagaży i pokoi zajmowanych przez osoby, którymi się interesowała. W ich trakcie wykorzystywano specjalistyczny sprzęt do dokumentowania ujawnionych przedmiotów, w tym tzw. kombajny fotograficzne⁵⁰. Za ich pomocą uwieczniano ważniejsze dokumenty i obiekty. Pracownicy Sekcji IX wstępnie rozpoznawali cudzoziemców, ustalali osoby kontaktujące się z nimi, wykonywali dokumentację filmową i fotograficzną osób znajdujących się w hotelu. Prowadzili rozmowy operacyjne z pracownikami obiektu, a także przy współudziale kierownictwa hotelu decydowali, kto ma być w nim zatrudniony⁵¹.

Podobnie jak w innych hotelach, także w „Neptunie” SB posiadała pokój służbowy, zlokalizowany na pierwszym piętrze budynku o numerze 111. Przeznaczono go dla pracowników Sekcji IX Wydziału „B” WUSW w Szczecinie. Natomiast wywiadowcy Wydziału „B” prowadzili ciągłą obserwację wyjścia z hotelu z tzw. punktów sygnalizacyjnych oraz utrzymywali stałą łączność z funkcjonariuszem Sekcji IX kontrolującym hotel. Po zmroku obserwacja hotelu z zewnątrz prowadzona była z posterunków ruchomych rozstawianych i zmienianych co pół godziny⁵².

Z raportów SB wynika, że do 15 stycznia 1985 roku nie notowano w „Neptunie” obecności osób z „marginesu społecznego”, ich pojawienie się po tym terminie i ciągły wzrost obecności łączono ze wzrostem frekwencji gości hotelowych. Od tego czasu informowano o obecności dużej ilości osób trudniących się

⁴⁹ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131, Plan wstępnych przedsięwzięć operacyjnych związanych z zabezpieczeniem hotelu „Neptun” w Szczecinie, 19–21.

⁵⁰ Kombajn fotograficzny to urządzenie w formie walizki (dyplomacki) służące do wykonywania fotografii. Zdjęcia były wykonywane za pomocą wyzwalacza uruchamianego nogą lub ręką. Urządzenie służyło do szybkiego i seryjnego fotografowania. Informacja uzyskana od byłego pracownika Sekcji IX Wydziału „B” KWMO/WUSW w Szczecinie.

⁵¹ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131, Plan wstępnych przedsięwzięć operacyjnych związanych z zabezpieczeniem hotelu „Neptun” w Szczecinie, 19–21.

⁵² AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131, Ramowy plan prowadzenia tajnej obserwacji za figurantami i kontaktami czasowo zamieszkującymi w hotelu „Neptun”, 29–32.

nierządem, wymianą walut, drobnych kradzieży kieszonkowych. Stwierdzono także stałą obecność taksówkarzy współpracujących z ww. osobami. Taksówkarze przebywali najczęściej w holu przy wejściu do restauracji i klubu nocnego od godz. 21.00 i w miarę możliwości dokonywali wymiany waluty. Ewentualnie czekali na swoje stałe klientki, trudniące się nierządem oraz na intratne kursy z cudzoziemcami. Jednocześnie odmawiali przewozu obywateli polskich. Osoby trudniące się nierządem i wymianą walut najczęściej przebywały przy barze aperitif w holu hotelu, a po godzinie 21.00 przenosiły się do klubu nocnego. Według doniesień SB zachowanie tych osób w hotelu było aroganckie, wulgarne i lekceważące w stosunku do personelu i gości hotelowych. Z biegiem czasu osoby z „marginesu społecznego” przebywały w hotelu coraz częściej, rosło w nich poczucie bezkarności i pewności siebie. W związku z tym personel hotelu, jak i goście, coraz częściej narażeni byli na przestępczą działalność⁵³. W celu przeciwdziałania tym zjawiskom Wydział „B” informował Wydział Kryminalny o personaliach osób prowadzących w hotelu nielegalną działalność. Jednocześnie pracownik sekcji hotelowej przeprowadzał rozmowy z kierownikiem obiektu, przekazując mu sugestie odnośnie do spraw organizacyjnych hotelu, polecając również zwolnienie pracowników utrzymujących kontakty z osobami prowadzącymi nielegalną działalność⁵⁴. W całym 1987 roku na około 400 pracowników zwolniono 80 osób, w tym 12 dyscyplinarnie⁵⁵. Z analizy treści dokumentów wynika, że to SB decydowała kto, i często na jakim stanowisku, pracuje w hotelu⁵⁶. Interesującym jest także fakt, że w czasie operacyjnych działań SB „ustalała” także funkcjonariuszy wchodzących w kontakt z osobami czerpiącymi zyski z nielegalnej działalności⁵⁷.

W październiku 1987 roku Wydział „B” SB nadal informował Wydział Kryminalny o znacznym wzroście zagrożenia w hotelu „Neptun” ze strony osób

⁵³ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału „B” WUSW w Szczecinie z 15 lutego 1985 r. kierowane do Naczelnika Wydziału Kryminalnego WUSW w Szczecinie, 38–42.

⁵⁴ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131, Notatka służbowa z przeprowadzonej rozmowy operacyjnej z kierownikiem hotelu „Neptun”, 44–45.

⁵⁵ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131, Plan operacyjnych przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia obiektu kryptonim „Port” na 1988 r., 71–79.

⁵⁶ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131 AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131, Plan operacyjnych przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia obiektu kryptonim „Port” na 1986 r., 46–51.

⁵⁷ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131, Pismo do kierownika Inspektoratu Ochrony Funkcjonariuszy WUSW w Szczecinie z 19 listopada 1986 r., 52–53.

trudniących się nielegalną lub przestępczą działalnością. W świetle dokumentów osoby te od wczesnych godzin porannych aż do końca działalności klubu nocnego ciągle przebywały pod hotelem i były coraz bardziej agresywne wobec personelu i gości hotelowych. W momencie przyjazdu grup turystycznych siłą wdzierały się do autokarów w celu wymiany waluty lub dokonania kradzieży. Siłą lub sprytem przenikały do hotelu, a na reakcje personelu odpowiadały lekceważeniem, groźbami pobicia lub uszkodzenia ciała. Niejednokrotnie grożono pracownikom wracającym do domów po pracy. W okolicach hotelu stale działali cinkciarze. Zdarzały się napady na gości hotelowych kończące się pobytom pokrzywdzonych w szpitalu oraz rabunkiem i zdemolowaniem pokoi hotelowych. Z dokumentów wynika, że kontrolę nad sytuacją zaczęła w pewnym momencie tracić także SB, ponieważ w trakcie ich działań osoby te zachowywały się arogancko i bezczelnie. Niejednokrotnie powoływały się na kontakty i znajomości w Wydziale Kryminalnym lub Przestępstw Gospodarczych. Według funkcjonariuszy sekcji hotelowej bezkarność powodował fakt, że część osób z „marginesu społecznego” była współpracownikami udzielającymi informacji innym wydziałom operacyjnym WUSW⁵⁸. Z dokumentów wynika również, że odpowiednie służby od października 1987 roku do lutego 1988 roku nie podjęły odpowiednich działań, które przeciwdziałyby takim sytuacjom⁵⁹. Dzięki pomocy personelu hoteli udawało się zatrzymać osoby podejrzewane o działalność przestępczą, w tym kradzieże i włamania⁶⁰. Od września 1988 roku do końca 1989 roku udokumentowano również działania funkcjonariuszy sekcji hotelowej w zwalczaniu tego zjawiska. Prowadzono je w ramach akcji o kryptonimie „Korynt”, polegały głównie na legitymowaniu i usuwaniu z hoteli osób tam niepożądanych⁶¹.

Liczba cudzoziemców z tzw. państw kapitalistycznych zamieszkujących szczecińskie hotele zabezpieczone przez SB, zamieszczona została w tabeli 1. Ujęto w niej także istniejącą w obiektach lub wokół nich sieć tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych oraz liczbę przekazanych przez nich

⁵⁸ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131, Notatka służbowa dotycząca zagrożenia hotelu „Neptun” przez osoby z marginesu społecznego, 63–66; Informacja udzielona autorowi w trakcie rozmowy przez byłego pracownika Sekcji IX Wydziału „B” WUSW w Szczecinie.

⁵⁹ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/131, Notatka służbowa pracownika Sekcji IX Wydziału „B” WUSW w Szczecinie z dnia 8 lutego 1988 r., 67.

⁶⁰ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0012/409 t. 2, Notatka służbowa pracownika Sekcji IX Wydziału „B” z dnia 8 lipca 1987 r., 187.

⁶¹ AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0012/410, Korespondencja i inne materiały dotyczące akcji „Korynt” mającej na celu wyeliminowanie z terenu hoteli osób z marginesu społecznego, 19–64.

Tabela 1. Działalność Sekcji IX Wydziału „B” KWMO/WUSW w Szczecinie w hotelach „Continental”, „Arkona”, „Gryf”, „Piast”, „Reda” i „Neptun” w latach 1974–1988

Lata	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
L. cudzoziemców	b.d.	4 700	5 200	5 600	7 537	6 570	5 129	2 022	761	1 534	b.d.				
TW	9	8	6	12	12	14	12	13	15	15	b.d.				
KO	3	2	4	7	8	12	13	16	16	19	b.d.				
L. informacji	235	241	102	b.d.	189	126	72	71	37	56	b.d.				
L. cudzoziemców	b.d.	b.d.	6 500	6 300	6 800	7 100	4 600	2 400	1 100	2 200	47 00	2 800	1 329	3 664	4 398
TW	12	7	10	9	10	9	12	14	9	8	7	5	7	5	5
KO	6	3	6	3	9	9	10	11	7	8	10	6	10	9	8
L. informacji	150	b.d.	419	357	285	127	107	47	37	35	56	20	25	26	28
L. cudzoziemców	b.d.	7 100	4 200	5 840	5 140	4 837	3 827	2 225	545	947	939	614	662	775	945
TW	b.d.	2	4	4	4	6	7	8	7	6	6	3	4	4	4
KO	b.d.	14	18	19	19	13	12	15	14	11	12	5	5	5	5
L. informacji	b.d.	b.d.	72	144	138	73	54	48	15	30	65	23	17	19	12
L. cudzoziemców			b.d.	16 845	16 691	29 133	29 062	15 950	4 306	9 100	18 850	12 158	10 497	14 154	b.d.
TW			b.d.	10	12	15	16	20	19	19	5	7	8	13	b.d.
KO			b.d.	6	7	11	11	7	7	7	5	3	3	4	b.d.
L. Informacji			b.d.	1 441	211	140	90	76	123	119	124	44	43	90	b.d.
L. cudzoziemców											b.d.	15 458	18 165	27 840	b.d.
TW											b.d.	26	30	34	b.d.
KO											b.d.	25	23	22	b.d.
L. informacji											b.d.	112	251	199	b.d.

Źródło: AIPN Sz, WUSW Szczecin, sygn. 0079/128-132, Akta spraw obiektowych o kryptonimach „Bulwar”, „Baza”, „Przystań”, „Port”, „Żagiel”.

informacji funkcjonariuszom sekcji hotelowej. Zdecydowaną większość z nich przekazywano dalej do wydziałów operacyjnych SB oraz innych jednostek i służb.

Reasumując, należy zauważyć, że do roku 1973 kontrola hoteli, ich gości oraz pracowników wykonywana była doraźnie przez funkcjonariuszy SB. Rosnąca z czasem wymiana turystyczna zwiększała napływ obcokrajowców do miasta. Największą grupę zatrzymujących się w Szczecinie stanowili obywatele Niemiec i Skandynawii, wpływ na to miała m.in. bliskość granicy, a także uruchomienie przeprawy promowej Ystad–Świnoujście. Znaczenie miał także portowy charakter miasta. W przypadku obywateli Niemiec pojawiało się wiele zorganizowanych grup lub przyjazdów indywidualnych mających na celu odwiedzenie miasta i okolic przez dawnych mieszkańców tych terenów. Przyjazdy obywateli państw skandynawskich w dużej mierze miały charakter turystyczno-rozrywkowy. Nie bez znaczenia była siła nabywcza waluty, którą dysponowali obcokrajowcy. Stało się to czynnikiem zainteresowania osób zamierzających wzbogacić się na tej sytuacji.

Czynnikiem warunkującym powstanie sekcji były zmiany w strukturze resortu⁶², jednakże ww. czynniki z pewnością wpływały na działalność komórki odpowiedzialnej za kontrolę hoteli. Funkcjonariusze sekcji sukcesywnie obejmowali nią kolejne obiekty hotelowe, w których pojawiali się obcokrajowcy. Z czasem napływ gości hotelowych stał się na tyle duży, że zaczęto obcokrajowców selekcjonować, aby móc kontrolować tych, którzy wymagali stosownej „opieki” ze strony lokalnych struktur bezpieczeństwa. Z biegiem lat zmieniał się poziom zainteresowania poszczególnymi obiektami hotelowymi. W pierwszym okresie priorytetem były hotele orbisowskie „Continental” i „Arkona” oraz miejskie „Piaś” i „Gryf”. Później pojawiły się nowe obiekty, czyli „Reda” i „Neptun”, gdzie skupiały się usługi hotelowe świadczone obcokrajowcom. Nadal zabezpieczano „Arkonę”, natomiast wycofano siły z hoteli miejskich, gdzie zadowolono się jedynie doraźną kontrolą. Miało to oczywiście związek ze zmianą zainteresowania obcokrajowców hotelami, połączoną z ich przepływem pomiędzy obiektami.

Działania kontrolne pracowników sekcji można podzielić na zewnętrzne, wymierzone w cudzoziemców, jak i wewnętrzne, polegające na kontroli obywateli polskich. Głównie chodziło o pracowników obiektów hotelowych, ale podjęto

⁶² Patryk Pleskot, „Inwigilacja zachodnich dyplomatów w Warszawie (1956–1989). Schemat Instytucjonalny”, w: *Cudzoziemcy w Warszawie 1945–1989. Studia i materiały*, red. Patryk Pleskot (Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, 2012), 97.

także próby przeniknięcia do środowiska określanego przez SB jako „margines społeczny”. Podstawą zdobywania informacji były oczywiście osobowe źródła informacji. Najczęściej z SB współpracowały osoby zatrudnione w hotelach, byli wśród nich pracownicy recepcji, personel gastronomiczny, służba sprzątająca, a nawet osoby pełniące funkcje kierownicze. Do współpracy pozyskiwano także inne osoby, m.in. kierowców taksówek, osoby trudniące się nierządem itp. Podstawą werbunku większości osób z personelu hoteli była dobrowolna zgoda będąca konsekwencją lojalnego stosunku do PRL⁶³. Nie oznacza to, że pracownicy hoteli nie byli wynagradzani. W celu wytworzenia odpowiedniej więzi i ściślejszego związania ze SB, co jakiś czas wynagradzano ich materialnie. Rutyną było wręczanie kwiatów lub drobnych upominków z okazji imienin, Dnia Kobiet, przejścia na emeryturę itp. Natomiast osoby nieformalnie związane z hotelami znacznie częściej pozyskiwano, proponując korzyści materialne, „nietykalność” i swobodę działania. Stosowano również szantaż. Ponadto SB wykorzystywała środki techniczne, stosowała obserwację wybranych gości hotelowych. Przeprowadzała osobiście lub za pośrednictwem współpracującego z nią personelu hotelowego przeszukania bagaży gości. Dokonywała również tajnych wejść i przeszukań pokoi hotelowych, w trakcie których fotografowano interesującą ją materiały. Ponadto SB dysponowała w poszczególnych hotelach pomieszczeniami służbowymi. W wybranych pokojach hoteli instalowano urządzenia służące do podsłuchu, fotografowania lub filmowania mieszkańców⁶⁴. Następnie dzięki współpracownikom z obsługi umieszczano w nich wyselekcjonowanych cudzoziemców, których chciano inwigilować. Działania te pozwalały pozyskiwać informacje, materiały obciążające, czasem także kompromitujące, również w aspekcie moralnym. Większość z nich przekazywano następnie jednostkom operacyjnym, głównie pionu kontrwywiadowczego. Przykładem może być m.in. sprawa o kryptonimie „Kameleon”. Odnajdziemy tam wiele dokumentów operacyjnych wytworzonych przez funkcjonariuszy sekcji hotelowej, następnie przekazanych Wydziałowi II KWMO. Powstały one jako efekt działań prowadzonych

⁶³ Musiał, *Podręcznik*, 106–107.

⁶⁴ W aktach spraw obiektowych szczecińskich hoteli brak jest bezpośrednich i jednoznacznych dowodów na założenie instalacji podsłuchowej w czasie budowy nowych obiektów („Arkona”, „Reda” i „Neptun”). Jednakże, patrząc choćby na sąsiednie województwo koszalińskie i funkcjonujący w Kołobrzegu hotel „Skanpol” można domniemywać, że instalację założono przed ich uruchomieniem. Natomiast faktem jest, że technika operacyjna stosowana była we wszystkich hotelach znajdujących się pod „opieką” sekcji hotelowej. Otwarte pozostaje jedynie pytanie, czy poszczególne pokoje „uzbrajano” w technikę doraźnie, czy też jednorazowo i na stałe.

wobec dwóch obywateli Niemiec Zachodnich wielokrotnie zatrzymujących się w hotelu „Arkona”. Akta sprawy są przykładem przydatności informacji pozyskiwanych w hotelach na potrzeby działań operacyjnych innych jednostek⁶⁵. W latach 80. XX wieku pojawiło się zainteresowanie funkcjonariuszy osobami zaangażowanymi w działalność związku NSZZ „Solidarność”. W hotelach częściej pojawiali się i byli tam inwigilowani dyplomaci, dziennikarze czy osoby uczestniczące w konferencjach i sympozjach naukowych⁶⁶.

Dzięki osobowym źródłom informacji SB w pełni kontrolowała oraz kształtowała politykę kadrową w hotelach. Należy pamiętać, że wpływ na obsadę kadrową hoteli był kluczem do sprawnej inwigilacji ich gości. W postępowaniu funkcjonariuszy w tym zakresie widać jednak pewien dualizm. W przypadku cennych współpracowników, głównie osób na stanowiskach kierowniczych, niejednokrotnie „przymykano oko” na nieprawidłowe zachowania lub nielegalne czerpanie korzyści materialnych. Natomiast szeregowych pracowników stanowczo usuwano z pracy za drobne lub wręcz błahе wykroczenia czy nieprawidłowości. Stąd wniosek, że priorytetem dla SB była kontrola hoteli, tego co się w nich dzieje, a przede wszystkim inwigilacja gości i stały dopływ cennych informacji.

W końcu lat 80. XX wieku widać rosnącą rolę osób czerpiących zyski z pobytu cudzoziemców w mieście. Były to osoby określane przez funkcjonariuszy mianem „marginesu społecznego”. Coraz częściej notowano handel walutą, prostytucję, przestępcze działania wymierzone także w cudzoziemców. Pracownicy Sekcji starali się walczyć z tym zjawiskiem, lecz powoli stawali się bezsilni wobec faktu ich narastania, a czasem i braku odpowiednich i szybkich reakcji ze strony innych wydziałów WUSW w Szczecinie. Osoby czerpiące nielegalnie wówczas zyski z pobytu cudzoziemców coraz częściej czuły się bezkarne. Ich postawa niejednokrotnie wynikała z faktu współpracy z poszczególnymi jednostkami WUSW. W tej sytuacji pojawiły się także przypadki funkcjonariuszy korzystających finansowo na nielegalnej wówczas działalności. Działalność cinkciarzy, taksówkarzy, prostytutek i innych osób w końcu lat 80. XX wieku przybierała coraz bardziej zorganizowaną formę. Przypuszczać można, że zyskiwała także częściową opiekę ze strony wybranych funkcjonariuszy WUSW. Sytuacja

⁶⁵ Zob. AIPN Sz 0011/1387 t. 1–3, Akta sprawy o kryptonimie „Kameleon”.

⁶⁶ Zob. AIPN Sz 0012/408-413, Korespondencja różna oraz inne materiały dotyczące obcokrajowców zatrzymujących się z zabezpieczonych hotelach „Reda”, „Neptun”, „Piast”, „Arkona”, „Gryf”; Robert Ciupa, „Luksusowy pobyt w hotelu «Silesia» w Katowicach (pod kontrolą SB)”, *CzasyPismo* 1 (2021): 102.

wywoływała poczucie bezkarności, hardość i bezwzględność w postępowaniu „świata przestępczego”.

Analizując zachowany materiał archiwalny, można wysnuć wniosek, że sekcja hotelowa szczecińskiej SB stanowiła narzędzie ówczesnej władzy chcącej czerpać korzyści płynące z reglamentowanej zagranicznej wymiany turystycznej. Z biegiem lat dostrzegalne są coraz śmielsze próby przełamania tego monopolu przez obywateli działających indywidualnie lub w sposób zorganizowany. Próbują oni w sposób legalny lub naruszając ówczesne normy prawne skorzystać na obecności cudzoziemców w mieście. Najczęściej dostrzegalny jest aspekt finansowy. Część obywateli świadczy względem zagranicznych gości usługi, pełniąc rolę kierowców, tłumaczy, przewodników. Rozwija się nielegalna wówczas wymiana środków płatniczych, prostytucja, działalność kryminalna. Część osób w celu polepszenia standardu życia próbuje wyjechać za granicę. W aktach niejednokrotnie pojawiły się przykłady kobiet zawierających związki małżeńskie z obywatelami państw skandynawskich. Obecność obcokrajowców i możliwość wzbogacenia się była także pokusą dla personelu hotelowego. W aktach znajdują się przykłady oszukiwania czy okradania zagranicznych gości, a także wchodzenia z nimi w bliskie i zażyłe relacje.

Sekcja hotelowa, wyposażona w szeroki wachlarz możliwości operacyjnych, stanowiła „bufor” i niejako ochronę ówczesnej władzy państwowej, która zamierzała zachować monopol w dostępie do korzyści, które płynęły z zagranicznego ruchu turystycznego.

Bufor ten miał kontrolować i ograniczać społeczeństwo, które na drodze szukania osobistych korzyści coraz śmiej przełamywało monopol państwa w tym zakresie.

Obecnie spośród wszystkich obiektów zabezpieczanych przez Sekcję IX, działalność hotelowa prowadzona jest jeszcze w budynku byłej „Redy”, choć istnieją już plany wyburzenia obiektu. Hotel „Continental” swoje przeznaczenie utracił jeszcze w 1984 roku, choć kamienica nadal istnieje. Wyburzeniu uległy budynki „Arkony” i „Neptuna”. Na miejscu pierwszego zrealizowano nową zabudowę, w której pojawić się ma hotel o tej samej nazwie. Natomiast w drugim przypadku, na działce, postawiono dodatkowe skrzydło istniejącego obok centrum handlowego. Działalność hotelowa nie jest prowadzona także w byłych hotelach miejskich. Zlokalizowana w ścisłym centrum miasta zabytkowa kamienica „Piasta” popada w ruinę, natomiast „Gryf”, który miał więcej szczęścia, po remoncie pełni funkcję mieszkaniową. Hoteli już nie ma, pozostała po nich

jednak „spuścizna” w postaci materiałów archiwalnych, relacji funkcjonariuszy, pracowników obiektów oraz nostalgicznych wspomnień starszego pokolenia mieszkańców miasta.

Informacje dotyczące działań operacyjnych funkcjonariuszy SB odnaleźć można w dokumentach zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN w Szczecinie. Są to akta spraw obiektowych prowadzonych w poszczególnych obiektach hotelowych oraz dotyczących zabezpieczenia ruchu turystycznego z kierunku Skandynawii. Uzupełnienie stanowi korespondencja dotycząca obcokrajowców zatrzymujących się w zabezpieczonych hotelach, czy akta osobowe funkcjonariuszy zatrudnionych w sekcji. Uwagę warto zwrócić również na akta osobowych źródeł informacji, które w dobrym stanie zachowały się do dziś. Można odnieść wrażenie, że uniknęły one procesu masowego niszczenia w końcu 1989 roku. Wynikało to prawdopodobnie z tego, że ze szczególną intensywnością niszczone dokumenty głównych jednostek operacyjnych, do których Wydział „B” się nie zaliczał. Dzięki temu akta, które złożono do archiwum uniknęły procesu niszczenia. Obecnie wzbogacają wiedzę o sytuacji w poszczególnych hotelach, zawierają informacje o relacjach zachodzących pomiędzy pracownikami, a także prezentują relacje pomiędzy funkcjonariuszami, a osobowymi źródłami informacji.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0010/2921. Teczka personalna i pracy tajnego współpracownika o pseudonimie „Marian”.

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0010/46 t. 3. Teczka kontaktu operacyjnego pseudonim „TH”.

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0011/2116 t. 1. Sprawa obiektowa kryptonim „Skandynawia”. Materiały dotyczące operacyjnego zabezpieczenia ruchu turystycznego z państw skandynawskich na terenie województwa szczecińskiego.

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0012/408 t. 1–4. Korespondencja różna oraz inne materiały dotyczące obcokrajowców zatrzymujących się w zabezpieczonym operacyjnie hotelu „Reda”.

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0012/409 t. 1–3. Korespondencja różna oraz inne materiały dotyczące obcokrajowców zatrzymujących się w zabezpieczonym operacyjnie hotelu „Neptun”.

- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0012/410. Korespondencja i inne materiały dotyczące akcji „Korynt” mającej na celu wyeliminowanie z terenu hoteli osób z marginesu społecznego.
- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0012/411. Korespondencja różna oraz inne materiały dotyczące obcokrajowców zatrzymujących się w zabezpieczonym operacyjnie hotelu „Piast”.
- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0012/412. Korespondencja różna oraz inne materiały dotyczące obcokrajowców zatrzymujących się w zabezpieczonym operacyjnie hotelu „Arkona”.
- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0012/413. Korespondencja różna oraz inne materiały dotyczące obcokrajowców zatrzymujących się w zabezpieczonym operacyjnie hotelu „Gryf”.
- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0013/291 t. 1. Akta śledztwa w sprawie umieszczenia fikcyjnego, pisemnego potwierdzenia obowiązku wymiany dewiz w paszporcie obywatela Ekwadoru prowadzonego przeciwko kasjerce hotelu „Arkona”.
- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0020/1 t. 1. Kartoteka ogólnoinformacyjna KWMO/WUSW w Szczecinie.
- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0079/128. Sprawa obiektowa kryptonim „Bulwar”. Materiały dotyczące operacyjnego zabezpieczenia hotelu „Arkona” w Szczecinie.
- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0079/129. Sprawa obiektowa kryptonim „Baza”. Materiały dotyczące operacyjnej kontroli cudzoziemców, zwalczania przestępstw gospodarczych, kryminalnych i innych negatywnych zjawisk występujących w hotelach „Continental” i „Arkona” w Szczecinie.
- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0079/130. Sprawa obiektowa kryptonim „Przystań”. Materiały dotyczące operacyjnej kontroli cudzoziemców, zwalczania przestępstw gospodarczych, kryminalnych i innych negatywnych zjawisk występujących w hotelu „Reda” w Szczecinie.
- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0079/131. Sprawa obiektowa kryptonim „Port”. Materiały dotyczące operacyjnej kontroli cudzoziemców, ujawniania przestępstw gospodarczych, kryminalnych i innych negatywnych zjawisk występujących w hotelu „Neptun” w Szczecinie.
- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 0079/132. Sprawa obiektowa kryptonim „Żagiel”. Materiały dotyczące operacyjnej kontroli cudzoziemców, zwalczania przestępstw gospodarczych, kryminalnych i innych negatywnych zjawisk występujących w hotelach „Gryf” i „Piast” w Szczecinie.

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 474/2. Zakres działania Wydziału „B” WUSW z 1986 r.

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 495/97. Wyciągi: rozkazy i zarządzenia organizacyjne dotyczące etatów Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Szczecinie z 1971 r.

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 495/99. Wyciągi: rozkazy i zarządzenia organizacyjne dotyczące etatów Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Szczecinie z 1973 r.

Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Szczecinie, sygn. 579/1. Kartoteka funkcjonariuszy WUSW w Szczecinie.

Archiwum Państwowe w Szczecinie

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, sygn. 4032. Rozwój hotelarstwa w województwie szczecińskim – informacja, projekt, program rozwoju w latach 1966–1985.

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, sygn. 4130. Sprawozdania Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące eksploatacji hoteli za 1956 r.

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, sygn. 4450. Sprawy organizacyjne – „Miejskie Hotele w Szczecinie”.

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, sygn. 12204. Hotele turystyczne i Dom Turysty w Szczecinie – dokumentacja techniczna.

Wojewódzka Rada Narodowa, Biuro Prezydyjne w Szczecinie, sygn. 92. Spór „Orbis” c/a była Spółka hotelu „Continental”.

Opracowania

Badura, Anna. „«Niewidzialni». «Tajna obserwacja» w pracy katowickich służb specjalnych”. *CzasyPismo* 1 (2021): 80–89.

Ciepliński, Roman. „Operacja Baza w Arkonie i Continentalu. SB w szczecińskich hotelach”. *Kurier Szczeciński*, 31.12.2015.

Ciupa, Robert. „Luksusowy pobyt w hotelu «Silesia» w Katowicach (pod kontrolą SB)”. *CzasyPismo* 1 (2021): 102.

Kamiński, Łukasz. „Lingua securitatis”. *Pamięć i Sprawiedliwość* 1 (2003): 209–216.

Komaniecka, Monika. *Pod obserwacją i na podsłuchu. Rzeczowe środki pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa w województwie krakowskim w latach 1945–1990*. Kraków: Wydawnictwo „Dante”, 2014.

Marcinkowski, Jerzy. „Kontakt operacyjny – przepisy i praktyka”. W: *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. Filip Musiał, 89–102. Kraków: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego „Societas Vistulana”, 2008.

- Musiał, Filip. *Podręcznik безпеki. Teoria pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa w świetle wydawnictw resortowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL (1970–1989)*. Wyd. 3. Kraków–Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, 2018.
- Pleskot, Patryk. „Inwigilacja zachodnich dyplomatów w Warszawie (1956–1989). Schemat Instytucjonalny”. W: *Cudzoziemcy w Warszawie 1945–1989. Studia i materiały*, red. Patryk Pleskot, 87–100. Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, 2012.
- Ruzikowski, Tadeusz. „Osobowe źródła informacji wydziałów operacyjnych Służby Bezpieczeństwa Komendy Stołecznej MO w latach 1981–1983”. *Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989* 1 (2006): 327350.

Abstrakt

Wiele osób słyszało o działaniach Służby Bezpieczeństwa w polskich hotelach, ale jak wyglądało to w Szczecinie? Autor, poszukując odpowiedzi na to pytanie prześledził działania operacyjne prowadzone w hotelach „Arkona”, „Continental”, „Neptun” i „Reda” podległych przedsiębiorstwu „Orbis” oraz w hotelach miejskich „Gryf” i „Piast”, prowadzonych przez Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Usług Turystycznych „Pomerania”.

Celem artykułu jest próba przybliżenia zasad pracy sekcji hotelowej szczecińskiej SB oraz „wglądnięcie” się tematykę hotelową okresu PRL na terenie Szczecina. Na podstawie zgromadzonego materiału źródłowego oraz informacji udzielonych przez byłych pracowników sekcji hotelowej, autor próbuje odpowiedzieć na pytania o zakres zadań realizowanych przez SB, wskazać metody działań funkcjonariuszy, skalę inwigilacji środowiska oraz wpływ SB na funkcjonowanie hoteli. Istotnym elementem jest także materialny dowód istnienia i funkcjonowania jednostki, czyli dokumentacja wytworzona w minionym okresie, którą dziś możemy określić już mianem archiwalnej.

Hotel section of the Szczecin Security Service and its activity in the town area in 1973–1990

Abstract

Many people have heard of the Security Service activity in the Polish hotels. How did it look like in Szczecin? In search for answer to this question the author investigated the operational activity conducted in the hotels “Arkona”, “Continental”, “Neptun”, and “Reda”, managed by the company “Orbis”, and the municipal hotels “Gryf” and “Piast” run by the Voivodship Enterprise of Tourism Services “Pomerania”. The purpose of this article is an attempt to explain the principles of functioning of the Szczecin Security Service hotel section and to “delve” into the subject matter of hotels operating at the time of Polish People’s Republic in Szczecin. Based on the collected source material and the

information provided by the former staff of the hotel section of the Security Service the author seeks to answer the questions concerning the scope of the tasks performed by the Security Service and to explore the methods used by the officers, the scale of invigilation of the society, and influence of the Security Service on the operation of hotels. A significant element is also material proof of the unit's existence and operation, i.e. the documents produced in the time past, which today can be referred to as archival.

Cytowanie

Tomasz Błaszak, „Sekcja Hotelowa szczecińskiej Służby Bezpieczeństwa i jej działalność na terenie miasta w latach 1973–1990”, *Przegląd Zachodniopomorski* 36 (2021), 65: 299–324, DOI: 10.18276/pz.2021.36-11.